Probability

$P(A) \geq 0$

$P(\Omega) = 1$

$P(A)$ — probability

event $(A \subseteq \Omega)$

$A \subseteq \Omega$, Ω — event, event space

$\Omega \setminus A$: the event A does NOT happen

$A \cap B$: both events happen

$A \cup B$: either A or B happens

$P(A \cup B) = P(A) + P(B)$

$A \cap B = \emptyset$

Conditional probability

$$P(A \mid B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)}$$

(event: A, observation: B)

The Bayes formula

$$\underbrace{P(A \mid B)}_{\text{posterior}} = \frac{\overbrace{P(B \mid A)}^{\text{likelihood}}\ \overbrace{P(A)}^{\text{prior}}}{P(B)}$$

Wetten morgan

$(A \cap B)^c = A^c \cup B^c$

$(A \cup B)^c = A^c \cap B^c$

Disjunct: $A \cap B = \emptyset$

$P(A \cup B) = P(A) + P(B)$

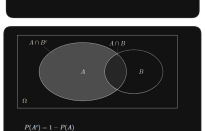

$P(A^c) = 1 - P(A)$

$P(A) = P(A \cap B) + P(A \cap B^c)$

$P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$

$P(A \cap B^c) = P(A) - P(A \cap B)$

k-Permutaties

Volgorde maakt niet uit

$$P(n, k) = \binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!}$$

(n = aantal in verzameling, k = aantal geselecteerd)

k-Permutaties

De volgorde

$$P(n, k) = \frac{n!}{(n-k)!}$$

(n = aantal in verzameling, k = aantal geselecteerd)

Eigenschap	Permutatie $P(n, k)$	Combinatie $\binom{n}{k}$
Definitie	Geordende selectie van k elementen uit n	Niet-geordende selectie van k elementen uit n
Formule	$P(n, k) = \frac{n!}{(n-k)!}$	$\binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!}$
Volgorde belangrijk?	Ja	Nee
Voorbeeld	Kies 3 winnaars voor de 1e, 2e en 3e plaats in een race	Kies 3 mensen voor een commissie

$$n^{\underline{k}} = \frac{n!}{(n-k)!}$$

(Permutation of Full Set; Permutation of Selected Set)

$$n^{\underline{k}} = \frac{n!}{(n-k)!\,k!}$$

(Combination of Full Set; Permutation of Selected Set)

PMF: Probalitietsmassafunctie

p_X: probability density function of X

x: possible values of X

X: probability of heads (random variable)

$$p_X(x) = \begin{cases} 1/6 & \text{if } x = 1 \\ 1/6 & \text{if } x = 2 \\ 1/6 & \text{if } x = 3 \\ 1/6 & \text{if } x = 4 \\ 1/6 & \text{if } x = 5 \\ 1/6 & \text{if } x = 6 \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$

Drager

Marginale PMF

$$P(X = x) = \sum_y P(X = x, Y = y)$$

$$P(Y = y) = \sum_x P(X = x, Y = y)$$

x\y	1	2	3
1	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$
2	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$
3	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$

$P(X = x) = \sum_y \frac{1}{6} + \frac{1}{6} + \frac{1}{6}$

$P(Y = y) = \sum_x \frac{1}{6} + \frac{1}{6} + \frac{1}{6}$

PMF: Probalitietsmassafunctie ⟺ PDF: Probaliteitsdichtheidsfunctie

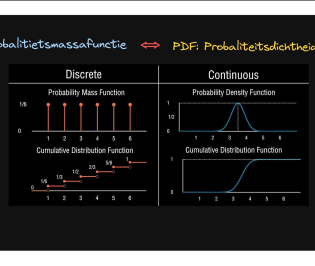

PDF: Probaliteitsdichtheidsfunctie

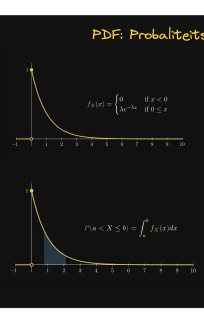

CDF: $F_X'(x) = f_X(x)$ (if the derivative exists)

PDF

Rekeregels

$P(a \leq X \leq b) = P(X \in [a, b]) = \int_a^b f_X(x)\,dx$

$P(a \leq X) = P(X \in [a, \infty)) = \int_a^\infty f_X(x)\,dx$

$P(X \leq b) = P(X \in]-\infty, b]) = \int_{-\infty}^b f_X(x)\,dx$

Marginale PDF

$$f_X(x) = \int_{-\infty}^{\infty} f_{X,Y}(x, y)\,dy$$

$$f_Y(y) = \int_{-\infty}^{\infty} f_{X,Y}(x, y)\,dx$$

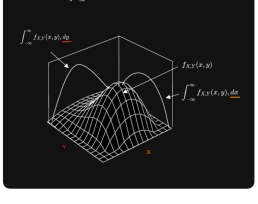

CDF: Cumulative distributie functie

cumulative distribution function (CDF)

$$F_X(x) = P(X \leq x)$$

$$f_X(x) = \begin{cases} 0 & \text{if } x < 0 \\ \lambda e^{-\lambda x} & \text{if } 0 \leq x \end{cases}$$

$$\int_a^b f(x)\,dx \rightarrow F_X(x) = \begin{cases} 0 & \text{if } x < 0, \\ 1 - e^{-\lambda x} & \text{if } 0 \leq x \end{cases}$$

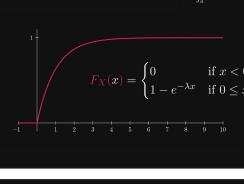

Onafhankelijke toevalsveranderlijken

$$F_{X,Y}(x, y) = F_X(x) \cdot F_Y(y)$$

Uitwisselbare toevalsveranderlijken

$$F_{X,Y}(x, y) = F_{X,Y}(y, x)$$

Vermenigvuldigingsregel

Discreet

$$p_{X,Y}(x, y) = p_{X|Y}(x \mid y) \cdot p_Y(y)$$

$$p_{X,Y}(x, y) = p_{Y|X}(y \mid x) \cdot p_X(x)$$

Continue

$$f_{X,Y}(x, y) = f_{X|Y}(x \mid y) \cdot f_Y(y)$$

$$f_{X,Y}(x, y) = f_{Y|X}(y \mid x) \cdot f_X(x)$$

Conditionele verdeling

$$f_{X|Y}(x \mid y) = \frac{f_{X,Y}(x, y)}{f_Y(y)} \quad \text{voor } f_Y(y) > 0$$

$$f_{Y|X}(y \mid x) = \frac{f_{X,Y}(x, y)}{f_X(x)} \quad \text{voor } f_X(x) > 0$$

Regel Bayes

$$f_{X|Y}(x \mid y) = \frac{f_{Y|X}(y \mid x) \cdot f_X(x)}{f_Y(y)}$$

Regel Totale probaliteit

$$P(A) = \sum_{i=1}^{n} P(A \mid B_i) \cdot P(B_i)$$

$$f_Y(y) = \int_{-\infty}^{\infty} f_{Y|X}(y \mid x) \cdot f_X(x)\,dx$$

Disjunct ⟺ onafhankelijk

Eigenschap	Disjuncte gebeurtenissen	Onafhankelijke gebeurtenissen
Definitie	$P(A \cap B) = 0$	$P(A \cap B) = P(A)P(B)$
Kunnen ze tegelijk optreden?	Nee, A en B sluiten elkaar uit	Ja, ze kunnen tegelijk optreden
Rekenkundige regel	$P(A \cup B) = P(A) + P(B)$ (voor disjuncte gebeurtenissen)	$P(A \cap B) = P(A)P(B)$
Beïnvloeden ze elkaar?	Ja, als A optreedt, kan B niet optreden	Nee, de kans op A verandert niet als B optreedt, en vice versa

Conditioneel onafhankelijk

$P(A \cap B|C) = P(A|C)P(B|C)$

$P(A|B \cap C) = P(A|C)$ als $P(B \cap C) > 0$

$P(B|A \cap C) = P(B|C)$ als $P(A \cap C) > 0$

Totale probabiliteit

$$P(A) = \sum_{i=1}^{n} P(A \mid B_i) \cdot P(B_i)$$

Verwachtingswaarde

Gemiddelde van oneindig veel uitkomsten

average outcome on the long run

$$\mathbb{E}|X| = \sum_{k=1}^{\infty} x_k P(X = x_k)$$

(outcome, probability of the outcome)

$$\mathbb{E}|X| = \sum_{\text{outcomes}} (\text{outcome}) \times P(\text{outcome})$$

PMF $\rightarrow E[X] = \sum_i x_i P(X = x_i)$

PDF $\rightarrow E[X] = \int_{-\infty}^{\infty} x f(x)\,dx$

Eigenschappen

Regel van verwachtingswaarde

$E[g(X)] = \sum_x g(x) P(X = x)$ (discreet)

$E[g(X)] = \int_{-\infty}^{\infty} g(x) f(x)\,dx$ (continu)

Totale verwachting

$$E[Y] = E[E[Y \mid X]]$$

Onafhankelijke toeval

$$E[X \cdot Y] = E[X] \cdot E[Y]$$

Lineare functie toevalsveranderlijke

$$E[aX + b] = aE[X] + b$$

$$E[aX + bY] = a \cdot E[X] + b \cdot E[Y]$$

Conditionel

$E[X \mid Y] = \sum_x x P(X = x \mid Y)$ (discreet)

$E[X \mid Y] = \int x f_{X|Y}(x \mid Y)\,dx$ (continu)

Iteratief

$$E[X] = E[E[X \mid Y]]$$

PMF: $E[X] = \sum_y E[X \mid Y = y] P(Y = y)$

PDF: $E[X] = \int E[X \mid Y = y] f_Y(y)\,dy$

Vector

Discreet

$$E[g(X, Y)] = \sum_x \sum_y g(x, y) \cdot p_{X,Y}(x, y)$$

Continue

$$E[g(X, Y)] = \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} g(x, y) \cdot f_{X,Y}(x, y)\,dx\,dy$$

Variantie en staardafwijking

De spreiding

Maatstaf	Formule
Variantie	$\mathrm{Var}(X) = E[(X - E[X])^2]$
Alternatieve vorm	$\mathrm{Var}(X) = E[X^2] - (E[X])^2$
Standaardafwijking	$\sigma_X = \sqrt{\mathrm{Var}(X)}$

Eigenschappen

Lineare Functie

$$\mathrm{Var}(aX + b) = a^2 \mathrm{Var}(X)$$

Conditionele variantie

$$\mathrm{Var}(X \mid Y) = E\left[(X - E[X \mid Y])^2 \mid Y\right]$$

Totale variantie

$$\mathrm{Var}(X) = E[\mathrm{Var}(X \mid Y)] + \mathrm{Var}(E[X \mid Y])$$

Variantiesomregel

X en Y onafhankelijk

$$\mathrm{Var}(aX + bY) = a^2 \cdot \mathrm{Var}(X) + b^2 \cdot \mathrm{Var}(Y)$$

X en Y afhankelijk

$$\mathrm{Var}(aX + bY) = a^2 \cdot \mathrm{Var}(X) + b^2 \cdot \mathrm{Var}(Y) + 2ab \cdot \mathrm{Cov}(X, Y)$$

$$\mathrm{Var}(X + Y + Z) = \mathrm{Var}(X) + \mathrm{Var}(Y) + \mathrm{Var}(Z) + 2\mathrm{Cov}(X, Y) + 2\mathrm{Cov}(X, Z) + 2\mathrm{Cov}(Y, Z)$$

Kwantiel

Inverse CDF

$$Q(p) = F_X^{-1}(p)$$

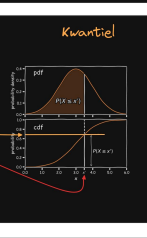

Interkwantielafstand

$$\mathrm{IQR} = F_X^{-1}(0.75) - F_X^{-1}(0.25)$$

Moment

Moment	Definitie	Betekenis
1e moment (μ_1')	$E[X]$	Gemiddelde
2e moment (μ_2')	$E[X^2]$	Wordt gebruikt voor variantie
2e centrale moment (μ_2)	$E[(X - \mu)^2]$	Variant
3e centrale moment (μ_3)	$E[(X - \mu)^3]$	Scheefheid (asymmetrie)
4e centrale moment (μ_4)	$E[(X - \mu)^4]$	Kurtosis (spitsheid)

K-de Moment

$$\mu_k' = E[X^k]$$

K-de Centrale Moment

$$\mu_k = E[(X - E[X])^k]$$

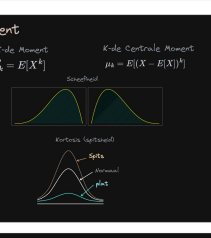

Kwadratische fout

Mean Squared Error (MSE)

Kwadratisch grote fouten zwaarder

$$\mathrm{MSE} = E\left[(Y - \hat{Y})^2\right]$$

Mean Absolute Error (MAE)

Minder gevoelig

$$\mathrm{MAE} = E\left[|Y - \hat{Y}|\right]$$

Kleinste-kwadraten-schatter

Kleinste-kwadraten-schatter	Formule
Algemene schatter	$\hat{X}(Y) = \mathrm{E}(X \mid Y)$
Lineaire schatter	$\hat{X}(Y) = \mathrm{E}(X) + \frac{\mathrm{Cov}(X,Y)}{\mathrm{Var}(Y)}(Y - \mathrm{E}(Y))$

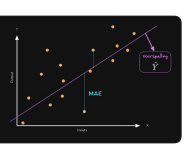

Covariantie - correlatie

Linear verband tussen twee toevalsveranderlijken

$$\mathrm{Cov}(X, Y) = E\left[(X - E[X])(Y - E[Y])\right]$$

Lineaire schaling

$$\mathrm{Cov}(aX + b, Y) = a \cdot \mathrm{Cov}(X, Y)$$

Verwachtingswaarde-eigenschap

$$\mathrm{Cov}(X, Y) = E[XY] - E[X]E[Y]$$

Lineaire combinatie

$$\mathrm{Cov}(X + Y, Z) = \mathrm{Cov}(X, Z) + \mathrm{Cov}(Y, Z)$$

Correlatiecoëfficiënt

$$\rho(X, Y) = \frac{\mathrm{Cov}(X, Y)}{\sigma_X \sigma_Y}$$

$\sigma_X = \sqrt{\mathrm{Var}(X)}$

$\sigma_Y = \sqrt{\mathrm{Var}(Y)}$

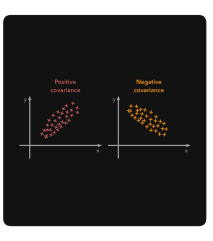

Discrete verdelingen

Continue verdelingen

Discrete Uniforme Verdeling

Alle mogelijkheden hebben een gelijke kans

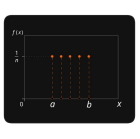

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{UniD}(a, b)$
Drager	$x \in a, a+1, \ldots, b$
PMF	$P(X = x) = \frac{1}{b-a+1}$
Gemiddelde	$E[X] = \frac{a+b}{2}$
Mediaan	$\frac{a+b}{2}$
Variantie	$\frac{(b-a)(b-a+2)}{12}$

Bernoulli verdeling

experiment met twee mogelijke uitkomsten: succes (1) met kans p en mislukking (0) met kans $1-p$

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{Ber}(p)$
Drager	$x \in 0, 1$
PMF	$P(X = x) = p^x(1-p)^{1-x}$
Gemiddelde	p
Mediaan	0 als $p < 0.5$, anders 1
Variantie	$p(1-p)$

Binomiale Verdeling

aantal successen in n onafhankelijke Bernoulli-experimenten met kans p

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{Bin}(n, p)$
Drager	$x \in 0, 1, \ldots, n$
PMF	$P(X = k) = \binom{n}{k} p^k (1-p)^{n-k}$
Gemiddelde	np
Mediaan	$\lfloor np \rfloor$
Variantie	$np(1-p)$

Negatieve Binomiale verdeling

Aantal Bernoulli-experimenten nodig zijn om r successen te behalen

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{NegBin}(r, p)$
Drager	$x \in r, r+1, r+2, \ldots$
PMF	$P(X = k) = \binom{k+r-1}{k} p^r (1-p)^k$
Gemiddelde	$\frac{r(1-p)}{p}$
Mediaan	/
Variantie	$\frac{r(1-p)}{p^2}$

Geometische verdeling

Aantal Bernoulli-proeven tot de eerste succes

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{Geo}(p)$
Drager	$x \in 1, 2, 3, \ldots$
PMF	$P(X = k) = (1-p)^{k-1} p$
Gemiddelde	$\frac{1-p}{p}$
Mediaan	$\left\lceil -\frac{\ln(2)}{\ln(1-p)} \right\rceil$
Variantie	$\frac{1-p}{p^2}$

Poisson verdeling

Modelleert het aantal gebeurtenissen in een vast tijdsinterval.

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{Poi}(\lambda)$
Drager	$x \in 0, 1, 2, \ldots$
PMF	$P(X = k) = \frac{\lambda^k e^{-\lambda}}{k!}$
Gemiddelde	λ
Mediaan	$\approx \lfloor \lambda \rfloor$
Variantie	λ

Hypergeometrische Verdeling

aantal successen in een steekproef zonder teruglegging met groepen A en B

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{Hypergeo}(A, B, n)$
Drager	$x \in 0, \ldots, n$
PMF	$P(X = x) = \frac{\binom{A}{x}\binom{B}{n-x}}{\binom{A+B}{n}}$
Gemiddelde	$n\frac{A}{A+B}$
Mediaan	-
Variantie	$\frac{nAB}{(A+B)^2}\frac{A+B-n}{A+B-1}$

Exponentiële Verdeling

Tijd tussen twee Poisson-gebeurtenissen

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{Exp}(\lambda)$
Drager	$x \geq 0$
PDF	$f(x) = \lambda e^{-\lambda x}$
Gemiddelde	$\frac{1}{\lambda}$
Mediaan	$\frac{\ln(2)}{\lambda}$
Variantie	$\frac{1}{\lambda^2}$

Continue Uniforme Verdeling

Kans gelijk voor elke waarde binnen een interval $[a, b]$

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{UniC}(a, b)$
Drager	$x \in [a, b]$
PDF	$f(x) = \frac{1}{b-a}$
Gemiddelde	$\frac{a+b}{2}$
Mediaan	$\frac{a+b}{2}$
Variantie	$\frac{(b-a)^2}{12}$

Normale Verdeling

continue variabelen met een symmetrische verdeling

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathcal{N}(\mu, \sigma^2)$
Drager	$x \in \mathbb{R}$
PDF	$f(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$
Gemiddelde	μ
Mediaan	μ
Variantie	σ^2

Bivariaat normale verdeling

Lognormale verdeling

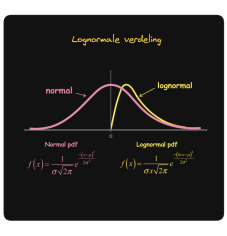

Normal pdf

$$f(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$$

Lognormal pdf

$$f(x) = \frac{1}{\sigma x\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(\ln x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$$

Multinomiale verdelingen (discreet)

generalisatie van de binomiale verdeling naar meer dan twee mogelijke uitkomsten

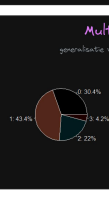

Eigenschap	Waarde
Notatie	$\mathrm{MultBin}(n, p_1, \ldots, p_k)$
Drager	$x_i \geq 0$ met $\sum x_i = n$
PMF	$P(X_1 = x_1, \ldots, X_k = x_k) = \frac{n!}{x_1! x_2! \cdots x_k!} p_1^{x_1} p_2^{x_2} \cdots p_k^{x_k}$
Gemiddelde	$E[X_i] = np_i$
Mediaan	/
Variantie	$np_i(1 - p_i)$

SISO discreet lineair

$$Y = aX + b \quad \text{met} \quad a \neq 0$$

$$p_Y(y) = p_X\left(\frac{y - b}{a}\right)$$

SISO model

Single input single output

Discreet

$$p_Y(y) = \sum_{x|g(x)=y} p_X(x) = \sum_{g(x)=y} p_X(x)$$

Drager: $\mathrm{supp}(Y) = g(x) \mid x \in \mathrm{supp}(X)$

Continue

1) CDF bepalen

$$F_Y(y) = \mathrm{P}(Y \leq y) = \mathrm{P}(g(X) \leq y) = \int_{g(x) \leq y} f_X(x)\,dx$$

2) Afleiden naar PDF

$$f_Y(y) = \frac{dF_Y(y)}{dy}$$

($h(y)$, $h = g^{-1}$)

SISO continue 1 stap

$$f_Y(y) = \left\{ f_X(h(y)) \left| \frac{dh}{dy}(y) \right| \right., \quad \text{als } y \in T\ 0, \quad \text{anders}$$

($h = g^{-1}$; Afleiden inverse $h(x)$)

Lineare functie (continue verdeling)

$$Y = aX + b \text{ met } a \neq 0$$

$$f_Y(y) = \frac{1}{|a|} f_X\left(\frac{y - b}{a}\right)$$

Lineare functie (Normaal verdeling)

$$Y = aX + b \quad X \sim N(\mu, \sigma^2)$$

$$Y = \mathcal{N}(a\mu + b, a^2\sigma^2)$$

$\mathrm{Var}(Y) = a^2\sigma^2 \quad E[Y] = a\mu + b$

Bijectieve transformaties

$g(x)$ is steeds strikt stijgend

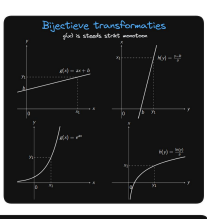

Twee discrete toevalsvectoren

$$Z = X + Y$$

$$p_Z(z) = \sum_{x+y=z} p_{X,Y}(x, y) = \sum_x p_{X,Y}(x, z - x)$$

MIMO model

Multi input multi output

$\mathbf{X} = (X_1, X_2, \ldots, X_n)$ $\quad$ $\mathbf{Y} = (Y_1, Y_2, \ldots, Y_m)$

Model: $(\mathbf{Y} = g(\mathbf{X}) = (g_1(\mathbf{X}), g_2(\mathbf{X}), \ldots, g_m(\mathbf{X}))$

Discreet

$$p_Y(\mathbf{y}) = \sum_{\mathbf{x}|g(\mathbf{x})=\mathbf{y}} p_X(\mathbf{x})$$

Continue

$$f_Y(\mathbf{y}) = f_X(\mathbf{h}(\mathbf{y})) \cdot |\det(J_h(\mathbf{y}))|$$

$\mathbf{h} = \mathbf{g}^{-1}$

$$J_h(y) = \begin{bmatrix} \frac{\partial h_1}{\partial y_1} & \frac{\partial h_1}{\partial y_2} & \cdots & \frac{\partial h_1}{\partial y_n} \\ \frac{\partial h_2}{\partial y_1} & \frac{\partial h_2}{\partial y_2} & \cdots & \frac{\partial h_2}{\partial y_n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \frac{\partial h_n}{\partial y_1} & \frac{\partial h_n}{\partial y_2} & \cdots & \frac{\partial h_n}{\partial y_n} \end{bmatrix}$$

Probabiliteitsintegraaltransformatie (PIT)

Elke continue verdeling kan worden getransformeerd naar een andere verdeling via de PIT

Discrete CDF F_X

Continue CDF G

$$Z = G^{-1}(F_X(X))$$

$$Y = F_X(X) \Rightarrow Y \stackrel{d}{=} \mathrm{UniC}(0, 1)$$

$$Z = G^{-1}(Y) = G^{-1}(F_X(X)) \Rightarrow F_Z = G$$

MISO model

Convolutie integraal

$$Y = X_1 + X_2$$

$$f_Y(y) = \int_{-\infty}^{\infty} f_{X_1}(z) f_{X_2}(y - z)\,dz$$

$$X_1 = z, X_2 = y - z$$

Verdeling van X_i	Som $S = \sum_{i=1}^{k} X_i$
$X_i \stackrel{d}{=} \mathrm{Bin}(n, p)$	$S \stackrel{d}{=} \mathrm{Bin}(kn, p)$
$X_i \stackrel{d}{=} \mathrm{Poi}(\lambda)$	$S \stackrel{d}{=} \mathrm{Poi}(k\lambda)$
$X_i \stackrel{d}{=} \mathrm{NegBin}(r, p)$	$S \stackrel{d}{=} \mathrm{NegBin}(kr, p)$
$X_i \stackrel{d}{=} \mathcal{N}(\mu, \sigma^2)$	$S \stackrel{d}{=} \mathcal{N}(k\mu, k\sigma^2)$

CDF ordestatistiek

CDF van de k-de statistiek

$$F_{X_{(i)}}(x) = \mathbb{P}(X_{(i)} \leq x) = \sum_{j=i}^{n} \binom{n}{j} F(x)^j (1 - F(x))^{n-j}$$

Steekproef

Midden steekproefbereik

$$\text{Midrange} = \frac{X_{(1)} + X_{(n)}}{2}$$

Steekproefbereik

$$\text{Bereik} = X_{(n)} - X_{(1)}$$

Steekproefmediaan

oneven $= X_{\left(\frac{n+1}{2}\right)}$

even $= \frac{1}{2}\left(X_{\left(\frac{n}{2}\right)} + X_{\left(\frac{n}{2}+1\right)}\right)$

steekproefgemiddelde

$$\bar{X}_n = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} X_i$$

$$E[\bar{X}_n] = \mu$$

$$\mathrm{Var}(\bar{X}_n) = \frac{\sigma^2}{n}$$

Markov-ongelijkheid

Als een niet-negatieve toevalsveranderlijke een kleine verwachtingswaarde heeft, dan is de kans op een grote waarde klein.

$$\mathrm{P}(X \geq a) \leq \frac{\mathrm{E}[X]}{a}$$

$X \geq 0$

$\mathrm{E}[X] < \infty$

Chebyshev-ongelijkheid

Het steekproefgemiddelde heeft dezelfde verwachtingswaarde als de populatie, maar een kleinere spreiding rond zichzelf = Trouwens.

μ: verwachtingswaarde (gemiddelde)

σ^2: variantie van X

c: een positieve constante afstand

$$\mathrm{P}(|X - \mu| \geq c) \leq \frac{\sigma^2}{c^2}$$

$$\mathrm{P}(|X - \mu| < c) \geq 1 - \frac{\sigma^2}{c^2}$$

$\mathrm{E}[X] = \mu$

$\mathrm{Var}(X) = \sigma^2 < \infty$

Wet van de Grote Aantallen

$$\bar{X}_n = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} X_i \xrightarrow{P} \mu \qquad \mathrm{E}[X_i] = \mu$$

Centrale limietstelling

$$S_n = \sum_{i=1}^{n} X_i \quad \bar{X}_n = \frac{S_n}{n}$$

$$\boxed{\frac{S_n - n\mu}{\sigma\sqrt{n}} \xrightarrow{d} \mathcal{N}(0, 1)}$$

$S_n \approx \mathcal{N}(n\mu, n\sigma^2)$

$\mathrm{E}[X_i] = \mu$

$$\boxed{\frac{\bar{X}_n - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \xrightarrow{d} \mathcal{N}(0, 1)}$$

$\mathrm{Var}(X_i) = \sigma^2$

steekproefgemiddelde

Continuiteitscorrectie

Correctie voor discrete verdeling (binomiaal) $\quad \mathrm{Bin}(n, p)$

$$\mathrm{P}(a \leq X \leq b) \approx \mathrm{P}(a - 0.5 \leq Y \leq b + 0.5)$$

$$Y \sim \mathrm{N}(np, np(1 - p))$$

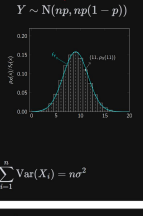

$$\mathrm{E}[S_n] = \sum_{i=1}^{n} \mathrm{E}[X_i] = n\mu \qquad \mathrm{Var}(S_n) = \sum_{i=1}^{n} \mathrm{Var}(X_i) = n\sigma^2$$

Poisson-benadering van de binomiale verdeling

Wanneer n groot is en p klein !

$$\lambda = np$$

$$\mathrm{Bin}(n, p) \approx \mathrm{Poisson}(\lambda)$$

Chi-kwadraatverdeling

Chi-kwadraatverdeling met k vrijheidsgraden

$$Z_i = \mathcal{N}(0, 1)$$

$$\mathrm{E}[\chi_k^2] = k$$

$$\mathrm{Var}(\chi_k^2) = 2k$$

$$\boxed{\chi_k^2 = \sum_{i=1}^{k} Z_i^2}$$

$$\chi_k^2 \approx \mathcal{N}(k, 2k)$$

$$f(x) = \frac{1}{2^{k/2}\Gamma(k/2)} x^{k/2-1} e^{-x/2}$$

Grootheid	Symbool/notatie
Notatie	χ_k^2
Parameter(s)	$k \in \mathbb{N}$
Drager	$x \in [0, \infty)$
PDF	$f(x)$
Gemiddelde	$\mathrm{E}[X]$
Variantie	$\mathrm{Var}(X)$

Markov-keten

Elke rij zoek tot 1 $\sum_j P_{ij} = 1$

transitiegraaf

transitiematrix

$$T = \begin{array}{c|cc} \text{van} \backslash \text{naar} & & \\ \hline & 0.8 & 0.2 \\ & 0.6 & 0.4 \end{array} \qquad T = \begin{bmatrix} P_{11} & P_{12} & \cdots & P_{1m} \\ P_{21} & P_{22} & \cdots & P_{2m} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ P_{m1} & P_{m2} & \cdots & P_{mm} \end{bmatrix}$$

Transitieprobabiliteiten

$$P_{ij} = \mathrm{P}(X_{n+1} = j \mid X_n = i)$$

n staps transtie

$$R_n = T^n$$

Klassen

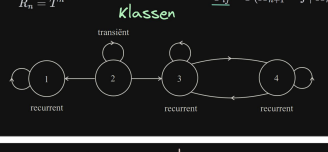

Chapman-Kolmogorov

Analyseren van lange-termijn gedrag, zoals stationaire verdelingen

$$R_n = T^n$$

$$r_{ij} = \mathrm{P}(X_n = j \mid X_0 = i)$$

p_{kj}: kans op overgang van k naar j

$r_{ik}(n - 1)$: kans om in k te zijn op tijd $n - 1$

$r_{ij}(n)$: kans dat men in toestand j is op tijd n

$$r_{ij}(n) = \sum_{k \in j} r_{ik}(n - 1) \cdot p_{kj}$$

Steady-state convergentie

Bij 1 recurrente aperiodieke klasse kent een keten steady state gedrag

$$\lim_{n \to \infty} r_{ij}(n) = \pi_j \qquad \sum_{k=1}^{n} \pi_k = 1 \qquad \pi_j = \sum_{k=1}^{n} \pi_k \cdot P_{kj}$$

Als matrix

$$\begin{bmatrix} P_{00} - 1 & P_{10} & P_{20} \\ P_{01} & P_{11} - 1 & P_{21} \\ P_{02} & P_{12} & P_{22} - 1 \\ 1 & 1 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \pi_0 \\ \pi_1 \\ \pi_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

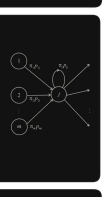

Geboorte sterfte

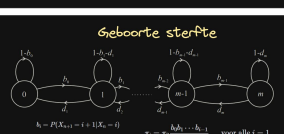

$b_i = P(X_{n+1} = i + 1 | X_n = i)$

$d_i = P(X_{n+1} = i - 1 | X_n = i)$

$$\pi_i = \pi_0 \frac{b_0 b_1 \cdots b_{i-1}}{d_1 d_2 \cdots d_i}, \quad \text{voor alle } i = 1, \ldots, m$$

Random walk

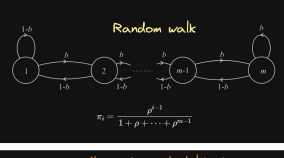

$$\pi_i = \frac{\rho^{i-1}}{1 + \rho + \cdots + \rho^{m-1}}$$

Absorptieprobabiliteiten

n toestanden en toestand s is absorberend

$a_s = 1$

$a_i =